

ΟΙ ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΘΥΣΙΕΣ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΕΝΟΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ ΙΩΑΝΝΗ

ΠΕ 80 ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΥ

Διευθύντῃ 1^ο ΕΠΑΛ ΣΤΑΥΡΟΥ

Σεβασμιότατε Μητροπολίτα της Ιερισσού Αγίου Όρους και Αρδαμερίου, Κε Διοικητά του ΚΕΑΠ Ρεντινας, Κύριε Δήμαρχε κα Πρόεδρε του Δημοτικού Συμβουλίου κυρίες και κύριοι συνδημότες αγαπητά παιδιά.

Βρίσκομαι σήμερα σε αυτό το βήμα ώστε να προλογίσω για τον Μακεδονικό Αγώνα, ένας αγώνας που διαμορφώθηκε και εξελίχθηκε στα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι τις αρχές του 20ου και συνέτεινε στην απελευθέρωση της Μακεδονίας κατά τους βαλκανικούς πολέμους.

Ο γεωγραφικός όρος «Μακεδονία» στα χρόνια του Φιλίππου, δεν ταυτιζόταν γεωγραφικά με διαμέρισμα της Μακεδονίας, όπως αυτό που ξέρουμε σήμερα ως γεωγραφικό διαμέρισμα του ελληνικού κράτος.

Από την εποχή του Φιλίππου και εντεύθεν τα όρια της Μακεδονίας συρρικνώθηκαν ή επεκτάθηκαν αρκετές φορές.

Κατά την Οθωμανική αυτοκρατορία υπάρχει μια συγκεκριμένη κατάσταση για τους λαούς που κατοικούν στα Βαλκάνια και ειδικότερα στο χώρο της Μακεδονίας. Εκεί όπου στα αρχαία χρόνια κατοικούσε το ελληνικό φύλο των Μακεδόνων, την περίοδο της Οθωμανικής αυτοκρατορίας στο συγκεκριμένο χώρο, κατοικούσαν Έλληνες, Σέρβοι, Βούλγαροι, Τούρκοι, Εβραίοι, Αρμένιοι και κάποιες άλλες μικρότερες εθνότητες.

Λόγω της μη ύπαρξης των γεωγραφικών συνόρων οι μετακινήσεις των υπόδουλων πληθυσμών από και προς την Μακεδονία ήταν συχνές .

Οι λαοί αυτοί ήρθαν σταδιακά και εγκαταστάθηκαν στο χώρο της Μακεδονίας. Πρώτοι που εγκαταστάθηκαν ήταν το αρχαίο ελληνικό φύλο των Μακεδόνων μεταξύ του 8ου και του 7ου αιώνα π.Χ. Τον 4ο αι. εισβάλλουν στη Μακεδονία οι Βησιγότθοι, ενώ τον 6ο και 7ο αι. οι Άβαροι, οι Ούννοι και προκαλούν φοβερές καταστροφές. Οι Σλάβοι Σέρβοι και Βούλγαροι εγκαταστάθηκαν στην περιοχή της Μακεδονίας περίπου 1000 χρόνια αργότερα.

Οι Οθωμανοί-Τούρκοι έκαναν την εμφάνισή τους γύρω στον 14^ο αι. μ.Χ. Τελευταίοι απ όλους ήρθαν οι Εβραίοι

Σημαντικό ιστορικό στοιχείο είναι πως όλοι οι ορθόδοξοι χριστιανικοί πληθυσμοί που κατοικούσαν στα όρια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας ανήκαν όλοι στο Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης. Ασχέτως σε ποιά εθνότητα ανήκαν ήταν δηλαδή Έλληνες, Βούλγαροι, Σέρβοι, Αρμένιοι είχαν ως θρησκευτικό τους ηγέτη τον Οικουμενικό Πατριάρχη ως προνόμιο που είχε παραχωρηθεί από το Σουλτάνο στον Πατριάρχη Γεννάδιο.

Η διάλυση δηλαδή της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας το 1453, αναγκάζει το μεγαλύτερο μέρος των χριστιανών, βλέποντας την επέλαση και αποίκηση των κατακτητών, να εγκαταλείψουν πολλές πόλεις και χωριά της Μακεδονίας.

Στα μέρη αυτά εγκαταστάθηκαν Τούρκοι, οι οποίοι αφού μοίρασαν μεταξύ τους τη γη δημιούργησαν μεγάλα τσιφλίκια τα οποία καλλιεργούσαν με υποχρεωτική εργασία χωρικοί.

Οι Έλληνες χριστιανοί αφού αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την πατρική γη της Μακεδονίας έφυγαν είτε προς τα ορεινά της ενδοχώρας, είτε προς τις χώρες της

ελεύθερης Ευρώπης. Ασχολήθηκαν κυρίως με το εμπόριο, και ως δραστήριοι πήραν την οικονομία στα χέρια τους και άρχισαν να κατεβαίνουν πάλι στα αστικά κέντρα της Μακεδονίας. Κατά τον 16^ο και 17^ο αι. οι Έλληνες είχαν πάρει στα χέρια τους ένα μεγάλο μέρος της οικονομίας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και είχαν επιστρέψει στις πόλεις της Μακεδονίας .

Στην επανάσταση του 1821, οι Έλληνες της Μακεδονίας έλαβαν ενεργό μέρος και έγιναν πολλές και σημαντικές ένοπλες εξεγέρσεις στην περιοχή, που όμως δεν κατάφεραν να απελευθερώσουν τη Μακεδονία από τους Οθωμανούς και ο λόγος ήταν η εύκολη και γρήγορη μεταφορά τουρκικών στρατευμάτων στο χώρο της Μακεδονίας για την αντιμετώπισή τους.

Μετά την ελληνική επανάσταση άρχισε πλέον να φαίνεται όλο και περισσότερο η κατάσταση παρακμής στην οποία είχε περιέλθει η Οθωμανική αυτοκρατορία, αλλά και η αδυναμία της να διατηρήσει τα εδάφη, εδάφη τα οποία είχε κατακτήσει με πολέμους κατά τους προηγούμενους αιώνες. Οι λαοί της βαλκανικής αλλά και οι Έλληνες καθώς αντιλαμβανόμενοι ότι πλησιάζει η κατάρρευσή της Οθωμανικής αυτοκρατορίας προσπαθούσαν να επωφεληθούν από το γεγονός αυτό και να δημιουργήσουν τα δικά τους εθνικά κράτη αποσπώντας όσο το δυνατόν περισσότερα εδάφη.

Αυτή τη δύσκολη κατάσταση στην οποία βρισκόταν η Οθωμανική Αυτοκρατορία την γνώριζε πολύ καλά και ο ίδιος ο σουλτάνος, ο οποίος προσπαθούσε να κάνει ότι μπορούσε ώστε να αποτρέψει την διάλυσή της. Επιχειρώντας τον εκσυγχρονισμό της αυτοκρατορίας και την εξομάλυνση των διαφορών με τις διάφορες εθνότητες που κατοικούσαν στην οθωμανική αυτοκρατορία εκδίδει δύο μεταρρυθμιστικά διατάγματα- φερμάνια. Το πρώτο διάταγμα εκδόθηκε το 1839 και το δεύτερο το 1856 σύμφωνα με τα οποία, οι εθνότητες που

ήταν υποτελείς στην οθωμανική κυριαρχία αποκτούσαν περισσότερα δικαιώματα και ελευθερίες.

Το φερμάνι αυτό προσπάθησαν να το εκμεταλλευτούν οι Βούλγαροι και να συσπειρώσουν το έθνος τους ώστε όταν οι συνθήκες σταθούν ευνοϊκές να ιδρύσουν το δικό τους κράτος. Έτσι γύρω στο 1860, οι Βούλγαροι προβάλλουν αξιώσεις για την ίδρυση αυτοκέφαλης Εκκλησίας. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο αρνείται και τους παραχωρεί μόνο εκκλησιαστικά προνομία. Δέκα χρόνια αργότερα, το 1870 οι Βούλγαροι, με την μεσολάβηση των Ρώσων, πέτυχαν να εκδοθεί σουλτανικό φερμάνι με το οποίο ιδρύθηκε ανεξάρτητη «Βουλγαρική Εξαρχία» έδρα της οποίας ήταν Κωνσταντινούπολη κατά παράβαση των χριστιανικών διατάξεων και χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του Οικουμενικού Πατριαρχείου

Η Βουλγαρική Εξαρχία ήταν μια ανεξάρτητη διοικητικά εκκλησία, η οποία επικεφαλής είχε έναν μητροπολίτη στον οποίο δόθηκαν επιπλέον διοικητικές εξουσίες και ο οποίος έφερε τον τίτλο του «Εξαρχου» και όχι Πατριάρχη.

Η αντίδραση του Οικουμενικού Πατριαρχείου ήταν άμεση και το 1872 κήρυξε τη Βουλγαρική Εξαρχία σχισματική, το κατηγορητήριο ήταν ότι επιδίωκε μέσω της εκκλησιαστικής ανεξαρτησίας την εθνική επέκταση και ως συνέπεια ήταν η διακοπή των σχέσεων κοινωνίας, δηλαδή το γεγονός ότι πλέον δεν μπορούσαν να λειτουργούν μαζί οι ιερείς των δύο λαών, κάτι το οποίο γινόταν μέχρι τότε.

Η ίδρυση της Βουλγαρικής Εξαρχίας, είχε ως αποτέλεσμα οι Χριστιανοί της Μακεδονίας να χωριστούν σε δύο παρατάξεις: στους Πατριαρχικούς (δηλαδή τους Έλληνες) και τους Εξαρχικούς (δηλαδή τους Βούλγαρους).

Η Βουλγαρική Εξαρχία μπορεί να αναγνωρίστηκε ως αυτόνομη εκκλησία, αλλά δεν είχαν οριστεί σαφή γεωγραφικά όρια μέσα στα οποία θα ασκούσε την δικαιοδοσία της. Το σουλτανικό φερμάνι προέβλεπε ότι στην Βουλγαρική Εξαρχία θα υπάγονταν εκτός από 13 συγκεκριμένες πόλεις τις οποίες

ονομάτιζε και όσες άλλες πόλεις στο μέλλον το επιθυμούσαν, με την προϋπόθεση να το ζητήσουν τα 2/3 των κατοίκων τους. Και συγκεκριμένα ο τελευταίος όρος που επέτρεπε την επέκταση της Εξαρχίας για δημιουργία επισκοπικών περιφερειών, ανέφερε, «εφόσον το όλον, ή τουλάχιστον τα δύο τρίτα των ορθοδόξων κατοίκων, θέλουν να υπόκεινται εις την βουλγαρικήν εξαρχίαν»

Οι Βούλγαροι-Εξαρχικοί έβαλαν σε εφαρμογή το σχέδιό τους ώστε να προσελκύσουν με το μέρος τους πρώτα τους σλαβόφωνους πληθυσμούς, θεωρώντας τους Βούλγαρους, αλλά κατόπιν και άλλους πληθυσμούς που κατοικούσαν σε εκείνα τα μέρη. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι Βούλγαροι να αρχίσουν έναν ακήρυκτο πόλεμο κατά των Ελληνικών πληθυσμών της Μακεδονίας. Σκοπός τους ήταν να πείσουν όσους περισσότερους ανθρώπους μπορούσαν, αλλά και χωριά ολόκληρα της Μακεδονίας να αποκοπούν από το Οικουμενικό Πατριαρχείο και να προσχωρήσουν στην Βουλγαρική Εξαρχία, Αποσκοπώντας σταδιακά στην αλλοίωση της εθνική τους συνείδησης. Έτσι μελλοντικά όταν θα γίνονταν οι διαπραγματεύσεις για τον χωρισμό και μοίρασμα των εδαφών της οθωμανικής αυτοκρατορίας και τη δημιουργία των εθνικών κρατών, η Βουλγαρία θα αξίωνε όλα εκείνα τα εδάφη ως βουλγαρικά προβάλλοντας ως επιχείρημα ότι οι πληθυσμοί έχουν προσχωρήσει στην βουλγαρική Εξαρχία και μιλούν την βουλγαρική γλώσσα ως αποτέλεσμα της αλλοίωσης της εθνικής συνείδησης.

Για να εφαρμόσουν την προπαγάνδα τους και να καταφέρουν το σκοπό τους οι Βούλγαροι προσπάθησαν να οργανωθούν σε επιτροπές.

Τα μέλη των βουλγαρικών επιτροπών είναι αυτοί που στράφηκαν εναντίων των ελληνικών πληθυσμών της Μακεδονίας και τους γνωρίζουμε ως ‘κομιτατζήδες’.

Αυτοί χρησιμοποίησαν διάφορα μέσα για να επιτύχουν το σκοπό τους. Όπου δεν τα κατάφερναν με το καλό....

χρησιμοποιούσαν τη βία, που πολλές φορές κατέληγε στην βίαιη εξόντωση των ανθρώπων. Εκείνοι που υπέστησαν την ωμή βία ήταν κυρίως αυτοί που κρατούσαν ζωντανή και δίδασκαν την ελληνική γλώσσα, οι δάσκαλοι, αλλά και οι ιερείς ως εκπρόσωποι του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Έτσι ξεκίνησε ένας ακήρυχτος πόλεμος προς τους ελληνικούς πληθυσμούς της Μακεδονίας και ένα ανελέητο κυνηγητό σε όποιον αντιδρούσε στα σχέδιά τους. Απαιτούσαν από τους κατοίκους των χωριών που προσέγγιζαν να μιλούν μόνο βουλγάρικα, να πηγαίνουν μόνο σε βουλγάρικες εκκλησίες και να στέλνουν τα παιδιά τους σε βουλγάρικα σχολεία.

Ο Ελληνικός πληθυσμός της Μακεδονίας βλέποντας τα σχέδια των Βουλγάρων προσπάθησε να αντισταθεί, οι ωμές όμως πιέσεις υπήρξαν αφόρητες, τα δεινά του Ελληνικού στοιχείου της Μακεδονίας τεράστια και ασήκωτα έτσι με τον καιρό η ελληνικότητα της Μακεδονίας άρχισε να απειλείται.

Το 1877 ξέσπασε ανάμεσα στην Ρωσία και την Τουρκία πόλεμος, ο οποίος κράτησε ένα χρόνο και έληξε με τη συνθήκη του Αγίου Στεφάνου στις 3 Μαρτίου του 1878. Οι Ρώσοι ως νικητές επέβαλαν τους όρους της συνθήκης και αξίωσαν από τους Τούρκους πολύ ευνοϊκούς όρους και οφέλη όχι μόνο για αυτούς αλλά και για τους Βούλγαρους. Με τη συνθήκη αυτή παραχωρήθηκαν πολλά εδάφη από την οθωμανική αυτοκρατορία στην Βουλγαρία κι έτσι δημιουργήθηκε η μεγάλη Βουλγαρία που εκτεινόταν από την Αχρίδα ως την Μαύρη Θάλασσα κι από τον Δούναβη ως το Αιγαίο και τη Θεσσαλονίκη.

Αυτό όμως ήταν κάτι το οποίο ερχόταν σε αντίθεση με τα συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων και κυρίως της Αγγλίας, και ο λόγος ήταν ότι με την έξοδο της Ρωσίας στο Αιγαίο η ναυτιλία της θα ζημιωνόταν. Λίγους μήνες αργότερα καταφέρνει η Αγγλία να συγκαλέσει συνέδριο στο Βερολίνο, με το οποίο ακυρώθηκε η Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου. (13 Ιουνίου - 13 Ιουλίου 1878).

Το συνέδριο αυτό συγκλήθηκε υπό την προεδρία του καγκελάριου Βίσμαρκ και τη συμμετοχή πληρεξούσιων της Αγγλίας, Αυστροουγγαρίας, Γαλλίας, Ιταλίας, Οθωμανικής και Ρωσικής Αυτοκρατορίας

Το Συνέδριο του Βερολίνου όριζε ότι η Τουρκία έπαιρνε πίσω τα εδάφη της Μακεδονίας και δινόταν αυτονομία στην Ανατολική Ρωμυλία, που βρίσκεται νότια της Βουλγαρίας. Η Τουρκία για τη βοήθεια που δέχθηκε από την Αγγλία αφού της επιστράφηκαν τα εδάφη της Μακεδονίας της παραχώρησε την Κύπρο, σημείο με στρατηγική σημασία για τις εμπορικές δραστηριότητες της Αγγλίας, ελέγχοντας τον εμπορικό και όχι μόνο δρόμο την διώρυγα του Σουέζ.

Την περίοδο αυτή, στα τέλη δηλαδή του 19^{ου} αιώνα, το ενδιαφέρον του ελληνικού κράτους ήταν στραμμένο προς την Κρήτη στην οποία συνεχώς ξεσπούσαν ταραχές από τους Έλληνες κατοίκους του νησιού που ζητούσαν την ένωση με την Ελλάδα και κυρίως μετά το 1866 και τα γεγονότα που έγιναν στο Αρκάδι. Τότε η ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε να ενισχύσει τον αγώνα των Ελλήνων της Κρήτης στέλνοντας στρατό στην Κρήτη την άνοιξη του 1897. Στην επιχείρηση αυτή της Ελλάδας να στείλουν στρατό στην Κρήτη οι Τούρκοι αντέδρασαν με επίθεση στη Θεσσαλία την οποία ανακατέλαβαν μέσα σε ένα μήνα.

Η Ελλάδα αναγκάστηκε να πληρώσει στους Τούρκους μεγάλο χρηματικό ποσό ως πολεμική αποζημίωση, χρηματικό ποσό το οποίο βέβαια δεν είχε, αναγκάστηκε να το δανείστηκε από τους Ευρωπαίους συμμάχους και να της επιβληθεί Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος. Μάλιστα, για να εξασφαλισθούν οι δανειστές ότι θα εισπράξουν πίσω τα χρήματά τους, επέβαλαν μεταξύ των όρων την κατ'ευθείαν είσπραξη των κερδών από τρία βασικά προϊόντα το πετρέλαιο, τα σπύρτα και τα τραπουλόχαρτα, τα οποία όπως διακινούσε μόνον το Ελληνικό Μονοπώλιο. Το δάνειο αυτό το πληρώναμε μέχρι το 1978.

Τα οδυνηρά για την Ελλάδα αποτέλεσμα του πολέμου του '97 έκαναν τις μετέπειτα Ελληνικές κυβερνήσεις να μη τολμούν να κάνουν κάτι παρόμοιο και για την Μακεδονία.

Αυτό το οποίο δεν μπόρεσε καλύψει το Ελληνικό κράτος στον Μακεδονικού Αγώνα ήρθε να καλύψει, όσο βέβαια μπορούσε, το Οικουμενικό Πατριαρχείο, τοποθετώντας σε πόλεις της Μακεδονίας ως μητροπολίτες νέους, σχεδόν τριαντάρηδες, επισκόπους για να συντονίζουν τον μακεδονικό αγώνα. Οι συνθήκες απαιτούσαν να διαθέτουν μαζί με την πνευματική και θεολογική τους κατάρτιση και την σωματική αντοχή για τις ανάγκες του ένοπλου αγών.

Έτσι στέλνει στην Καστοριά τον Γερμανό Καραβαγγέλη, στην Δράμα, τον Χρυσόστομο Καλαφάτη και μετέπειτα Σμύρνης, στην Κορυτσά, τον Φώτιο Καλπίδη και στην Κατερίνη, τον Παρθένιο Βαρδάκα.

Ο Γερμανός Καραβαγγέλης, ο επίσκοπος που τοποθετήθηκε, από τον Πατριάρχη Ιωακείμ τον Γ, τον μεγαλοπρεπή, το 1900 Μητροπολίτης Καστοριάς, σε ηλικία 34, χρόνων καταγόταν από ένα χωριό της Λέσβου με ανώτερες σπουδές στη Χάλκη. Το 1888 παίρνει το πτυχίο του και αμέσως χειροτονείται Διάκονος από τον Πατριάρχη συμπλήρωσε τις σπουδές του στα πανεπιστήμια της Λειψίας και Βόννης και ανακηρύχτηκε διδάκτωρ της φιλοσοφίας.

Πηγαίνοντας εκεί και βλέποντας τους κινδύνους και τα δεινά που διέτρεχαν οι ελληνικοί πληθυσμοί όχι μόνο της της επαρχίας του αλλά γενικότερα της Μακεδονίας, αλλά και την τραγική κατάσταση που βίωναν, άρχισε να στέλνει υπομνήματα για βοήθεια τόσο στο Πατριαρχείο, όσο και την τότε ελληνική κυβέρνηση με το ψευδώνυμο Κωνσταντίνος Γεωργίου, χωρίς όμως αποτέλεσμα. Αυτό είχε ως συνέπεια ο Μητροπολίτης Γερμανός Καραβαγγέλης να αναλάβει ενεργή πρωτοβουλία και δράση στον Μακεδονικό Αγώνα και παράλληλα με το ποιμαντικό του έργο να αναπτύξει και ένα σημαντικό εθνικό έργο.

Οι Βούλγαροι γνώριζαν καλά τη δράση και την εμπλοκή του μητροπολίτη Καστοριάς στον Μακεδονικό Αγώνα και εφόσον δεν μπορούσαν να το σταματήσουν με τις δικές τους δυνάμεις, χρησιμοποίησαν άλλα μεγαλύτερα μέσα. Η οθωμανική κυβέρνηση πιεζόμενη από την αγγλική και ρωσική πρεσβεία, πήρε την οριστική απόφαση να απελάσει από τη Μακεδονία τον Καραβαγγέλη και ανέλαβε Μητροπολίτης Αμάσειας στις 5 Φεβρουαρίου 1908

Οι Βούλγαροι βλέποντας τη δύσκολη θέση στην οποία βρισκόταν η οθωμανική αυτοκρατορία αλλά και την αδράνεια της ελληνικής κυβέρνησης για τα όσα συμβαίνουν στην Μακεδονία, κήρυξαν επανάσταση εναντίον της οθωμανικής αυτοκρατορίας στις 20 Ιουλίου του 1903 ανήμερα της εορτής του Προφήτη Ηλία. Έκαψαν μερικά μουσουλμανικά χωριά και στράφηκαν εναντίον κυρίως κατά των ελληνικών πληθυσμών της Μακεδονίας. Η οθωμανική διοίκηση, ήταν άμεση και ανακατέλαβε τις περιοχές που είχαν πέσει στα χέρια των κομιτατζήδων. Είναι το κίνημα «επανάσταση του Ίλιντεν», επειδή εκδηλώθηκε την μέρα της εορτής του Προφήτη Ηλία (20 Ιουλίου), το 1903.

Μετά από τα γεγονότα αυτά το ελληνικό κράτος αφυπνίστηκε και άρχισε να αντιλαμβάνεται ότι κάτι σοβαρό συμβαίνει στη Μακεδονία. Μέχρι τότε η αθηναϊκή μεγαλοαστική τάξη, αντιμετώπιζε «αφ' υψηλού» το μακεδονικό ζήτημα.

Λίγο μετά την επανάσταση του Ίλιντεν ιδρύθηκε στην Αθήνα, το «Μακεδονικό Κομιτάτο», με πρώτο πρόεδρο τον διευθυντή της εφημερίδας «Εμπρός» Δημήτριο Καλαποθάκη μέσω της οποίας έγραφε πύρινα άρθρα για την υπεράσπιση των Ελλήνων της Μακεδονίας. Σύμφωνα με το 2ο άρθρο του Καταστατικού του Κομιτάτου ο σκοπός του ήταν: *η άμυνα του Ελληνισμού στην Μακεδονία, την Θράκη, την Ήπειρο και την Αλβανία, εναντίον κάθε προσπάθειας για την μείωσή του και η επαναφορά χωριών ή ατόμων στις τάξεις του, όσα ακούσια*

αναγκάστηκαν να αποσχιστούν και μένουν στο σχίσμα χωρίς την θέλησή τους

Στις 15 Αυγούστου 1903, οργανώθηκε στην Αθήνα ένα ογκώδες συλλαλητήριο ως διαμαρτυρία για τα όσα συμβαίνουν στη Μακεδονία.

Από εδώ και πέρα τα γεγονότα άρχισαν να εξελίσσονται με πιο γρήγορους ρυθμούς. Στο Προξενείο της Θεσσαλονίκης τοποθετείτε πρόξενος ο Λάμπρος Κορομηλάς και οργανώνει δίκτυο πληροφοριών σε όλη τη Μακεδονία, ενώ στο Μοναστήρι τοποθετήθηκε υποπρόξενος ο Ιων Δραγούμης, γιός του Στέφανου Δραγούμη που κατάγονταν από το Βογατσικό της Καστοριάς.

Ένας από τους αξιωματικούς του Ελληνικού Στρατού, που έδρασε στη Μακεδονία και έγινε με τον πρόωρο θάνατό του σύμβολο του αγώνα, ήταν ο Παύλος Μελάς.

Ο Παύλος Μελάς γεννήθηκε στη Μασσαλία το 1870. Εκεί ο πατέρας του Μιχαήλ Μελάς είχε εμπορικές δραστηριότητες. Το 1874 μετακόμισαν στην Αθήνα. Φοίτησε στη Σχολή Ευελπίδων και το 1902 παντρεύτηκε τη Ναταλία Δραγούμη, κόρη του Στέφανου και αδερφή του Ίωνα Δραγούμη, από τους οποίους επηρεάστηκε βαθιά στα εθνικά θέματα, κυρίως στο Μακεδονικό.

Την άνοιξη του 1904, στον απόηχο της επανάστασης του Ίλιντεν, μαζί με τους συναδέλφους του Αλέξανδρο Κοντούλη, Αναστάσιο Παπούλα και Γεώργιο Κολοκοτρώνη και τους συνοδούς τους, μπήκαν στη Μακεδονία (9 Μαρτίου 1904). Έφτασαν κοντά στην Καστοριά, αλλά η δράση τους έγινε αντιληπτή από τις οθωμανικές αρχές και αναγκάστηκαν να γυρίσουν στην Ελλάδα.

Τον Ιούλιο του ίδιου έτους ο Π. Μελάς μπήκε για δεύτερη φορά στη Μακεδονία, με την ιδιότητα του ζωέμπορου. Επισκέφτηκε την Κοζάνη και τη Σιάτιστα. Αυτή τη φορά

κατάλαβε ότι ήταν απαραίτητη η αποστολή αντάρτικων ομάδων στη Μακεδονία.

Στις 14 Αυγούστου 1904 ο Παύλος Μελάς ορίστηκε από το «Μακεδονικό Κομιτάτο» της Αθήνας γενικός αρχηγός των τμημάτων της περιοχής Καστοριάς- Μοναστηρίου. Στις 18 Αυγούστου αναχώρησε από την Αθήνα με δέκα Κρητικούς αγωνιστές. Έφτασαν στη Λάρισα όπου ενισχύθηκαν με 35 ακόμα άνδρες. Εκεί στη Λάρισα φωτογραφήθηκε με τη μακεδονική φορεσιά. Πρόκειται για την χαρακτηριστική φωτογραφία που έγινε το σύμβολο του μακεδονικού αγώνα.

Στα γράμματα προς τη γυναίκα του συστήνει να μη δείξει τη φωτογραφία στα παιδιά τους γιατί όταν γυρίσει θα τον πειράζουν.

Στις 28 Αυγούστου πέρασε στη Μακεδονία με το ψευδώνυμο Μίκης Ζέζας. Προερχόμενο σύμφωνα με μαρτυρίες από τα δύο του παιδιά τον Μιχάλη και τη Ζωή.

Η παρουσία του σώματος του Π. Μελά, έγινε δεκτή με ενθουσιασμό από τους Έλληνες κατοίκους των χωριών που περνούσε. Πολλά χωριά της περιοχής της Καστοριάς που είχαν προσχωρήσει με τη βία στην Εξαρχία επέστρεψαν στο Πατριαρχείο.

Ήταν 13 Οκτωβρίου 1904, ο Παύλος Μελάς βρισκόταν στα χωριά της Καστοριάς. Σφοδρή βροχόπτωση τους ανάγκασε να σταματήσουν στο χωριό Στάτιστα το σημερινό χωριό Μελάς, αν και το χωριό ήταν βουλγαρο κρατούμενο διασκορπίστηκαν στα λίγα ελληνικά σπίτια του χωριού.

Η ομάδα του Παύλου Μελά έγινε αντιληπτή από τους Βουλγάρους και ο κομιτατζής Μήτρε Βλάχο, ενημέρωσε τις οθωμανικές αρχές. Απόσπασμα από 50 τούρκους στρατιώτες έφτασε στη Στάτιστα και άρχισε να πολιορκεί τα σπίτια. Σε ένα από αυτά βρισκόταν ο Π. Μελάς. Όταν σκοτείνιασε, ο Παύλος Μελάς επιχείρησε πρώτος να βγει έξω από το σπίτι. Το σπίτι ήταν ένα διώροφο με εξωτερική ξύλινη σκάλα. Κατεβαίνοντας

τη σκάλα χτυπήθηκε στη μέση από τουρκικό βόλι και λίγο αργότερα, ξεψύχησε. Υποστηρίζεται ότι στόχο έδωσαν οι άσπρες του κάλτσες μέσα στο πυκνό σκοτάδι.

Ο θάνατος του Παύλου Μελά, γαμπρός του Δραγούμη και γόνος μιας από τις σημαντικότερες οικογένειες της Αθήνας πήρε μεγάλη δημοσιότητα και συγκλόνησε την κοινή γνώμη της εποχής. Η εξέλιξη των γεγονότων ώθησαν την ελληνική κυβέρνηση να συμμετάσχει πιο ενεργά, πάντα ανεπίσημα, στον μακεδονικό αγώνα, έχοντας ως επακόλουθο να πυκνώσουν τα σώματα των εθελοντών.

Στο Μακεδονικό Αγώνα πολέμησαν και θυσιάστηκαν, αγωνιστές όχι μόνο από την ελεύθερη Ελλάδα αλλά και από περιοχές που ακόμη παρέμειναν υπόδουλες, από τη Μάνη, τη Μεσσηνία, την Αρκαδία, την Αθήνα, τη Ρούμελη, την Ήπειρο, τη Θεσσαλία, τη Θράκη, τη Μικρά Ασία, τα νησιά μας και κυρίως από την Κρήτη. Οι εκατοντάδες, κάποιοι τους υπολογίζουν μερικές χιλιάδες, Κρήτες που ήρθαν στη Μακεδονία εκείνης της περιόδου, ήταν οι πλέον εμπειροπόλεμοι πολεμιστές από τα γεγονότα στο Αρκάδι, αλλά και τις συχνές εξεγέρσεις που ακολούθησαν,

Ο ένοπλος Μακεδονικός αγώνας κράτησε τέσσερα περίπου χρόνια από το 1904 ως το 1908. Σταδιακά τα ελληνικά σώματα κατάφεραν να επικρατήσουν, αλλά η ένοπλη τους δράση τερματίστηκε με την Επανάσταση των Νεοτούρκων το 1908. Τα ελληνικά και τα βουλγαρικά σώματα κατέβηκαν στις πόλεις, συμφιλιώθηκαν με τους Τούρκους επαναστάτες ελπίζοντας πολύ διαφορετικά πράγματα από όσα ακλούθησαν και τα οποία διέψευσαν τις ελπίδες και τις προσδοκίες τους.

Η στάση που επέδειξαν όμως οι Νεότουρκοι, απέναντι στους Έλληνες αλλά και στους υπόλοιπους χριστιανικούς πληθυσμούς της βαλκανικής, αποδείχθηκε πολύ χειρότερη από εκείνη του σουλτάνου, γεγονός που οδήγησε στην συσπείρωση των βαλκανικών κρατών, στη συνεργασία τους και στην κήρυξη του Α' Βαλκανικού πολέμου.

Ο Μακεδονικός Αγώνας γλύτωσε τη Μακεδονία από τα επεκτατικά σχέδια των Βουλγάρων, διατήρησε το στοιχείο της ελληνικότητά της, αφύπνισε και τόνωσε την εθνική συνείδηση των Ελλήνων της Μακεδονίας. Έτσι ώστε με την κήρυξη του πρώτου Βαλκανικού πολέμου, τον Οκτώβριο του 1912, οι ελληνικοί πληθυσμοί της Μακεδονίας στάθηκαν ενεργοί υποστηρικτές και συμπαραστάτες του ελληνικού στρατού. Ο Μακεδονικός Αγώνας είχε δημιουργήσει ευνοϊκές συνθήκες, οι οποίες συνέβαλλαν, αναμφισβήτητα, στην επιτυχία των Βαλκανικών πολέμων και στην απελευθέρωση της Μακεδονία το 1912.

Αυτό ήταν σε γενικές γραμμές το ιστορικό πλαίσιο το οποίο οδήγησε στον Μακεδονικό Αγώνα και από κει και πέρα στους Βαλκανικούς πολέμους και στην απελευθέρωση της Μακεδονίας.

Η μελέτη και η βαθιά γνώση της ιστορίας, η επαγρύπνηση και η εγκατάλειψη του εφησυχασμού, αποτελούν σήμερα την ασπίδα και το δόρυ, τα πιο αποτελεσματικά όπλα, για την αντιμετώπιση κάθε επιβουλής εναντίον της Μακεδονίας.

Είναι χρέος λοιπόν όλων των Ελλήνων, η διαφύλαξη της μνήμης του Μακεδονικού Αγώνα.

Τελειώνοντας είμαι σίγουρος πως .....Η γοργόνα, η αδελφή του Μεγαλέξανδρου πάντα θα μας ρωτά για την τύχη του κι εμείς θα πρέπει να ξέρουμε τι να της απαντήσουμε

Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας

ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΠΕ 80 ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ

Διευθυντής 1^{ου} ΕΠΑΛ ΣΤΑΥΡΟΥ